

Дуо одоблари

21:12 / 21.04.2017 6765

Банда ўзининг яхшиликларга эришишида ҳам, ёмонликлардан сақланишида ҳам доимо Роббисининг раҳматига муҳтож эканини изҳор қилиши барча ибодатларнинг мағзи ҳисобланади. Ибодатларнинг мағзи бўлган дуо қилишнинг ҳам бир қанча одоблари бўлиб уларнинг асосийлари қуйидагилардир:

Биринчи одоб: эзгу ният қилиш

Дуо қилишда аввало Аллоҳ таоло яхши кўрадиган ва рози бўладиган ишни адо этиш ният қилинади. Шу билан биргаликда барча ҳожатлари раво бўлиши Роббисининг иродасига боғлиқ эканини қалбан эътироф этиб дуо қилади. Мазкур сифатга эга бўлган дуо албатта манфаатли бўлади.

Зеро дуо қилишнинг ўзи банда учун сўраган нарсаси ато этилишидан кўра яхшироқ бўлади. Чунки Аллоҳ ирода қилган бандагина дуо қила олади.

Иккинчи одоб: кўп дуо қилиш

Дуо энг улуғ ибодатлардан бўлгани учун имкон қадар кўп дуо қилишга ҳаракат қилинади. Зеро бандаларни дуо қилишга Аллоҳ таолонинг Ўзи буюрган:

نُؤلُحْدَيَسِي تَدَابِعِ نَعَنْ وَرَبِّكَ تَسِي نِي دَلَّ اِنَّ اِنْ مُمْ كَلَّ بِي حَتَّ سَأَي نُوْعِدَا مُ كَبَّرَ لَاقُو
نِي رِخَادَ مَّ نَج

Роббингиз: Менга дуо қилинг, сизга ижобат қилурман. Албатта, Менинг ибодатимдан кибр қилганлар жаҳаннамга хору зор ҳолларида кирурлар", деди .

Ушбу оятда дуо қилишга буюриш билан биргаликда уни Ўз фазлу марҳамати билан ижобат этишини ҳам баён қилган. Оятнинг давомида эса Аллоҳга дуо қилишдан кибрланганларга қаттиқ таҳдид қилинган. Шунинг учун бандалар ҳаётлари давомида доимо дунёларига тааллуқли ишларида ҳам, динларига тааллуқли ишларида ҳам Роббиларининг раҳматига муҳтож эканларини изҳор қилиб боришлари лозим бўлади.

Каттоний роҳматуллоҳи алайҳ: Аллоҳ таоло мўминнинг тилини узр сўрашга йўналтирган бўлса, албатта унга мағфират эшигини очган бўлади,

дедилар. Шунда (саҳобалар): эй Аллоҳнинг Расули унинг шошқалоқлик қилиши қандоқ бўлади, дедилар. У зот: "сўрадим, сўрадим, менга бирор нарса ато қилинмади", дейди, дедилар. Термизий ривояти.

Ушбу кўриниш ҳам юқорида баён қилинганидек эҳтиёжмандликка далолат қилувчи роқ бўлади.

Олтинчи одоб: Аллоҳга ҳамду сано билан бошлаш

Барча ишларида Роббисини ёдга олиб Унга ҳамду санолар айтиб бошлаш мусулмон кишининг одобларидан ҳисобланади. Шу маънода ҳамду сано билан бошланган дуо ижобат қилинишга яқинроқ бўлади.

Еттинчи одоб: Набий соллаллоҳу алайҳи васалламга салавот айтиш

Дуодаги одоблардан бири Набий соллаллоҳу алайҳи васалламга салавот айтишдир. Бу ҳақида Али розияллоҳу анҳудан шундай ривоят қилинган:

هُلِّلَايْلَ صِدِّدْمُحُمَّ لَعَلَّيْ صُيَّيَّحُ بُوْحَحْمَرْءَاغْدُ لُكْ : لَاقْرِبُ لَطِيْبًا نَبِيَّيْ لَعْنَةُ
طَسْوَالَايْفِي نَارَبِّ طَلَا حَحْ أَلْمَحْمُ لَأَوْ مَّ لَسَوَّوَيَّ لَع

Али ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: токи Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга ва Муҳаммад алайҳиссаломнинг оилаларига салавот айтилмас экан барча дуо тўсилгандир. Тобароний "Авсат"да ривоят қилган.

Ибн Ато роҳматуллоҳи алайҳ шундай деганлар: "дуонинг арконлари, қанотлари, вақтлари ва сабаблари бўлади. Агар арконларига мос келса кучаяди, агар қанотларига мос келса самога кўтарилади, агар вақтларига мос келса зафар топади, агар сабабларига мос келса муваффақият қозонади.

Арконлари қалбнинг ҳозир бўлиши, раҳимдил бўлиши, тобе бўлиши ва хушуълардир. Қанотлари сидқдир, вақтлари саҳар пайтларидир, сабаблари Муҳаммад алайҳиссаломга салавот айтишдир".

Саккизинчи одоб: Азму қарор билан сўраш

Дуо қилишда тараддудланмасдан, "агар хоҳласанг" деб истисно қилмасдан азму қарор билан сўраш лозим. Бу ҳақида Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай деганлар:

مُؤَلَّلًا مُكْدَحًا نَلْوُقَيَّ اَلْمَلْسُو هَلْ لَ اِلْصُ اِلْبَلَّ اَلْاَقَلْ اَقَلَّ رُءُ اَبَا نَع
اَمُّ عَنَّا اَصَلَّ اَلْاَقَلَّ اَفْءَاغِدَلَا اِيْفُ مَزَعِيْلَ . تَتَشُّوْنِ اِيْنَمَّ حُرَّ اَمُّ اَلْاَقَلَّ اَتَشُّوْنِ اِيْلُ رَفْعِ ا
مَلْسُومُ هَاوَرُ . هَلَّ وِرْكُمَّ اَلْءَاَشُ

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: сизлардан бирингиз ҳаргиз эй Аллоҳим агар хоҳласанг мени мағфират қилгин, хоҳласанг менга раҳм қилгин демасин. Дуода азму қарорли бўлсин. Албатта Аллоҳ Ўзи хоҳлаганини яратувчидир, уни мажбур қилувчи йўқдир. Муслим ривояти.

Шунга кўра дуо қилувчи кечирамикин деб иккиланмасдан дуо қилиши лозим.

Солиҳ Муррий роҳматуллоҳи алайҳ: (дуо ижобатига ишора қилиб) кимки иштиёқ билан эшикни тақиллатса, албатта унга очилади, деб кўп айтар экан. Бу гапни эшитган Робиъатул Адавия унга: бу эшик қачон ёпиқ бўлганки унинг очилиши сўралса, деб эътироз билдирибди. Шунда Солиҳ Муррий: шайх билмади, хотин билди, деган эканлар.

Тўққизинчи одоб: Қалби бошқа нарса билан банд бўлмасдан дуо қилиш

Дуо қилувчининг тилида талаффуз қилаётган сўзлари билан қалби бир хил бўлиши, қалби бошқа нарсалар билан "банд" бўлмаслиги ижобат қилинадиган дуонинг шартларидан ҳисобланади. Бу ҳақида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай деганлар:

مُتَنِّوْا وَّهَلِّ اَلْاَوْعِدَا مَلْسُو هَلْ لَ اِلْصُ اِلْبَلَّ اَلْاَقَلَّ اَقَلَّ رُءُ اَبَا نَع
هَاوَرُ . هَلَّ اِلْاَقَلَّ اَفْءَاغِدَلَا اِيْفُ مَزَعِيْلَ . تَتَشُّوْنِ اِيْنَمَّ حُرَّ اَمُّ اَلْاَقَلَّ اَتَشُّوْنِ اِيْلُ رَفْعِ ا
يُذَمَّرُ اَلْاَقَلَّ

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: Аллоҳга ижобатига аниқ ишонган ҳолда дуо қилинглари, билинглари ғофил (тили талаффуз қилаётган нарсдан бошқа нарса билан) банд бўлган қалбдан Аллоҳ дуо қабул қилмайди. Термизий ривояти.

“Рисалутул Қушайрия” китобида қуйидаги ривоят келтирилган: Мусо алайҳиссалом тазарруъ билан ёлвориб дуо қилаётган кишининг ёнидан ўтдилар ва: эй Аллоҳим агар унинг ҳожатини раво қилиш менинг қўлимда бўлганида албатта раво қилар эдим, дедилар. Шунда Аллоҳ таоло у зотга: Мен унга сендан кўра меҳрибонман. Лекин у менга дуо қиляпдику, бироқ қалби қўйида турибди, Менга дуо қилаётган банданинг қалби Мендан

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: ўлим сўраб дуо қилманглар, уни ҳаргиз тиламанглар, агар кимки дуо қилишга мажбур бўлиб қолса айтсинки: эй Аллоҳим, ҳаёт мен учун хайрли бўладиган бўлса мени ҳаётда қолдиргин, агар вафот мен учун хайрли бўладиган бўлса мени вафот эттиргин. Насоий ривояти.

Шунинг учун мўмин киши доимо Аллоҳ таолонинг раҳматидан умидвор бўлиб яхшилик сўраб дуо қилиб бориши лозим.

Ўн тўртинчи одоб: дуо қилишда ҳаддан ошмаслик

Банда дуо қилишда ҳаддан ошмаслиги, бандалардан сўрашдаги ҳолатлар сингари майдалаб гапириб эзмалик қилмаслик ҳам муҳим одоблардан ҳисобланади. Бу ҳақида Қуръони каримда шундай буйруқ келган:

نِيَدْتَعْمَلُ الْبِحَيْ اَلْهُنَّ اِيَّ فُحَّوْ اَعْرَضَتْ مُكَّ بَر اَوْ عَدَا

Роббингизга тазарруъ ила ва махфий дуо қилинг. Зотан, у ҳаддан ошувчиларни севмас .

Бир куни Саъд розияллоҳу анҳу ўғилларидан бирининг дуо қилаётиб: " эй Аллоҳим Сендан жаннатни, унинг неъматларини, шодликларини ва фалон-фалон нарсаларни ато қилишингни сўрайман, Сендан дўзахдан паноҳ беришингни, унинг занжирлару кишанларидан ва фалон-фалон нарсалардан паноҳ беришингни тилайман", деб дуо қилаётганларини эшитиб қолибдилар. Шунда у зот: ҳой ўғилгинам, мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг "Келажакда дуода ҳаддан ошадиган бир қавм бўлади", деётганларини эшитганман, ўшалардан бўлиб қолмагин. Агар сенга жаннат ато қилинса унда нима бўлса ҳаммаси ато қилинган бўладику, агар сенга дўзахдан паноҳ берилган бўлса ундаги ҳамма ёмонликлардан ҳам паноҳ берилган бўладику, дедилар.

Шунинг учун дуо қилишда ҳаддан ошмаслик керак.

Ўн бешинчи одоб: Дунёнинг ўзида тезроқ жазо берилишини сўраб дуо қилишдан сақланиш

Охиратда бериладиган жазонинг қаттиқлигидан қўрқиб дунёда берилишини сўраб дуо қилишдан сақланиш лозим. Чунки унинг мазкур сўрови ижобат қилинса уни кўтара олмай қолиши ҳам мумкин. Шунинг учун Аллоҳ таолонинг раҳматидан умидворлик билан У зотдан мағфират ва офият сўраб дуо қилиш керак. Бунга қуйидаги ривоят ёрқин далилдир: Бир

куни Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам мусулмонлардан бир беморни зиёрат қилдилар. Бемор жуда ночор ҳолатда жўжадек бўлиб қолган эди. Унга Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: бирор нарса тўғрисида дуо қилдингми, ёки У зотдан бирор нарсани сўрадингми? дедилар. Ҳалиги бемор: ҳа, мен: эй Аллоҳим менга охиратда берадиган жазоингни, тезроқ дунёда бергин, деб дуо қилган эдим, деди. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: субҳаналлоҳ! Унга тоқатинг етмайдику (ёки бир ривоятда) уни кўтар олмайсанку, (унинг ўрнига): эй Аллоҳим, бизларга дунёда яхшилиқни ато қилгин, охиратда ҳам яхшилиқни ато қилгин, деб айтмадингми, дедилар. У Аллоҳ таолога (Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўргатган дуо билан) дуо қилган эди, Аллоҳ унга шифо берди.

Ўн олтинчи одоб: Аллоҳ таолога доимо муҳтож эканини изҳор қилиб дуо қилиш

Мусулмон киши ўзига бирор манфаат ҳосил бўлишида ҳам, бирор зарардан сақланишда ҳам Аллоҳ таолонинг мададига муҳтож эканини доимо ёдида тутиши лозим. Банда дунёга тааллуқли ишда ҳам, охиратга тааллуқли ишда ҳам ўзича мустақил бирор нарсага қодир бўла олмайди. Шунинг учун у ўзининг ожизлигини, Роббисининг қодирлигини эътироф этиб эҳтиёжларини раво қилишни сўраб Роббисига дуо қилиши лозим. Ушбу одоб мусулмонликнинг асоси бўлган энг муҳим одоблардан ҳисобланади.

Яҳё ибн Муоз роҳматуллоҳи алайҳ: эй Аллоҳим, Сенга осийлик қилиб туриб яна Сендан қандай дуо қилиб сўрайман? Эй Аллоҳим, Сен раҳмату икромии сўнгсиз Ал-Карийм зот бўлсанг қандай Сендан дуо қилиб сўрамайман? деб дуо қилган эканлар.

Ўн еттинчи одоб: Сермазмун ва умумий дуо қилиш

Дунё ва охират яхшилиқлари сўрови жамланган дуолар сермазмун ва умумий дуолар ҳисобланади. Бундай дуоларнинг афзаллари албатта Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам таълим берган дуолардир. У зот алайҳиссалом кўпроқ қуйидаги дуони ўқиганлар:

رَبِّ انِّلْ اَبَادِعَ اَنْقَوَّهٖ نَسَحَ اَخَالَ يَفَوَّهٖ نَسَحَ اَيُّنُّ دَلَا يَفَا نَتَا اَنْبَر

Роббимиз, бизга бу дунёда ҳам яхшилиқни, охиратда ҳам яхшилиқни бергин ва бизни дўзах олови азобидан сақлагин .

Ўн саккизинчи одоб: Кўпроқ офият сўраб дуо қилиш

Офият сўзи луғавий жиҳатдан "тўлиқ эсон-омонлик" маъносига тўғри келади. Шунга кўра кимки офият сўраб дуо қилган бўлса ва Аллоҳ таоло уни дунёю охирада офиятда қилган бўлса, унга барча яхшиликлар берилган бўлади. Офият сўраб дуо қилишга Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг алоҳида кўрсатмалари бор. У зот амакилари Аббос розияллоҳу анҳуга шундай буюрганлар:

عَفِيَّةٌ لِّبَابِ عَدْلٍ اِرْتِكَأ

Офият сўраб дуо қилишни кўпайтиргин.

Шунинг учун дуо қилувчи кўпроқ офият сўраши керак.

Ўн тўққизинчи одоб: ижобат сабабларини адо этиб дуо қилиш

Дуо ижобат қилиниши сабаблари жуда кўп бўлиб улар Қуръони карим ва ҳадиси шарифларда баён қилиб қўйилган. Масалан: Аллоҳ таоло Ўзининг исмларини айтиб дуо қилишга буюрган:

اَوْبُهُ وَاَوْعِدَا فَيَنْسُخُ لَأَمْ سَأَلَهُ لَو

Аллоҳнинг гўзал исмлари бордир. Бас, Унга ўша (исм)лар ила дуо қилинг .

Басра аҳли Иброҳим Адҳамдан: бизга нима бўлганки, дуо қилсак ҳам ижобат этилмайди, деб сўрашибди. Шунда у зот қуйидагича жавоб берган эканлар: дуоларингиз қабул бўлмаслигининг сабаби, қалбларингиз ўнта нарсадан ўлгандир:

1. Аллоҳни танийсизу бироқ Унинг ҳаққини адо этмайсиз;
2. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламни яхши кўраман дейсизу аммо суннатларини тарк қиласиз;
3. Қуръон ўқийсизу, лекин унга амал қилмайсиз;
4. Аллоҳнинг неъматларини ейсизу уларнинг шукрини адо этмайсиз;
5. Шайтонни душман дейсизу лекин у билан мураса қилиб келишиб кетасиз;
6. Жаннатни ҳақ деб биласизу аммо унга кириш йўлида солиҳ амал қилмайсиз;
7. Дўзахни ҳақ деб биласизу бироқ ундан қочмайсиз;

8. Ўлимни ҳақ биласизу бироқ унга ҳозирлик кўрмайсиз;
9. Одамларнинг айби билан машғул бўласизу ўзингизнинг айбларингизни унутасиз;
10. Ўлганларни дафн этасизу лекин улардан ибрат олмайсиз.

Йигирманчи одоб: кўпроқ "йа Зал жалали вал икром" деб дуо қилиш

Аллоҳ таолонинг исмларидан бири Зул жалали вал икром бўлиб луғатда “улуғлик ва фазлу карам эгаси” маъносини англатади. Дуо қилувчи кўпроқ Аллоҳ таолонинг ушбу исмини айтиб дуо қилиши афзал ҳисобланади. Чунки бу ҳақида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг алоҳида кўрсатмалари бор:

هُوَ أَوْرَمَ أَرْكَالِ أَوْلَ الْجَلِّ إِذْ أَيَّبُ أَوْظِلَّ «لَأَقْمَلَسُو وَيْلَعْلَلِ صِيَّبَنَّ لَأَنْ سَنَأَنَّ عِيذْمَرَّتْ لَأ

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: йа Зал жалали вал икромни лозим тутинглар, дедилар. Термизий ривояти.

Матнда келган **أَوْظِلَّ** калимаси “ уни лозим тутинглар”, “унда собит бўлинглар”, “уни кўп гапиринглар” ва “дуоларингда талаффуз қилинглар” каби маъноларни англатади.

Йигирма биринчи одоб: Ялиниб дуо қилиб юришда доимий равишда бардавом бўлиш

Дуо қилиш одобларидан бири ихлос билан ялиниб сўрашда бардавом бўлишдир. Бу ҳақида Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай деганлар:

أَمْ نِإْفِ ، رَثْ كَيْ لَفِ مُكْ دَحْ أَلْ أَسْ إِذْ لَأَقْمَلَسُو وَيْلَعْلَلِ صِيَّبَنَّ لَأَنْ سَنَأَنَّ عِيذْمَرَّتْ لَأ

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: Қачон сизлардан бирингиз сўраса (сўровини) кўпайтирсин. Албатта у Роббисидан сўраяпди. Ибн Ҳиббон ривояти.

Банданинг доимий равишда Роббисидан дуо қилиб сўрашни ўзига одат қилиб олиши У зотнинг марҳаматига ҳамиша муҳтож экани изҳори бўлади. Чунки бошқа бир ҳадиси шарифда “ким Аллоҳдан сўрамаса, Аллоҳ унга

ғазаб қилади”, дейилган.

Ҳикматли шеърлардан бирида шундай дейилган:

بَعَّخْتُ الْهُبَّ الْوَبَّ أَيْ دَلَّ لَسَ وَ
عَجَّحَ مَدَّيْ نَبَّ نَلَّ أَسَّتَ الْ
بَضْعَيْ مَدَّيْ نَبَّ تَلَّ أَسَّ إِذِ الْ
هَلَّ أَوْسَّتَ كَرَّتْ نَبَّ ضَعَّيْ هَلَّ الْ

Одамлардан ҳеч қачон сўрамагил эҳтиёж,

Қўлларингни доимо чексиз даргоҳ сари оч.

Аллоҳ сендан ғазабланар агар сен сўранмасанг,

Ғазаб қилар одамлар гар улардан сўрасанг.

Йигирма иккинчи одоб: Ижобат ваъда қилинган вақтларда ва фазилатли маконларда дуо қилишга ошиқиш

Дуолар ижобат қилиниши ваъда қилинган фазилатли вақтлар ва маконларда кўпроқ дуо қилишга ошиқиш лозим бўлади. Буларнинг энг машҳурларидан айримлари қуйидагилардир:

- Азон ва такбир орасида;
- Фарз намозлар ортида;
- Кундузнинг охирги вақтида;
- Рўзадорнинг ифтор вақтида;
- Кечанинг охирги қисмида;
- Рамазон кунларининг барчасида;
- Зул ҳижжанинг ўн кунида;
- Арафа кунида;
- Ҳажда;
- Каъба ёнида ва ҳакозолар.

Йигирма учинчи одоб: кенгчилик ҳолатларда дуо қилишни кўпайтириш

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: эй инсонлар, албатта Аллоҳ таоло покдир, пок (амал)дан ўзгасини қабул қилмас. Албатта Аллоҳ таоло пайғамбарларни нимага буюрган бўлса мўминларни ҳам шунга буюргандир. Бас (У зот): (Эй Пайғамбарлар! Пок нарсалардан энглар ва солиҳ амаллар қилинглари. Албатта, Мен нима амал қилаётганингизни ўта билувчиман) деган, ҳамда: (Эй иймон келтирганлар! Сизларга ризқ қилиб берганимиз пок нарсалардан энглар) деган. Сўнгра (Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам) сочлари тўзғиб чанг-тўзонга беланиб узун сафар қиладиган ва қўлларини самога чўзиб: Эй Роббим, эй Роббим дея дуо қиладиган кишини (мисол тариқасида) зикр қилдилар. Унинг егани ҳаром, ичгани ҳаром, кийгани ҳаром, ҳаромдан озуқаланган, бас шундай экан қандай қилиб (дуоСИ) ижобат қилинсин, дедилар. Муслим ривояти.

Ориф зотлардан бири: дуо эҳтиёжларни қондириш калитидир, фақат бу калитнинг тишлари ҳалол луқмалардир, деган эканлар.

Йигирма бешинчи одоб: Етишиб бўлмайдиган беҳуда нарсаларни дуо қилиб сўрашдан сақланиш

Одатда бўлиши мумкин бўлмаган нарсаларни сўраш дуодаги беодоблик ҳисобланади. Масалан: эй Аллоҳим ўзинг мадад бер мен фариштага айланиб қолай, ёки эй Аллоҳим менга тоғни кўтаришга етадиган куч бергин ва ҳақозолар. Албатта бундай беодобликлардан қатъий равишда сақланиши лозим бўлади.

Ҳикматли сўзларнинг бирида: дунёдаги бахт орзу қилган нарсага етишишда эмас, балки эришган нарсасининг қийматини англашдадир, дейилган.

Мазкур одоблар дуонинг энг зарур ва машҳур одоблари бўлиб, дуо қилувчи ушбу одоблар билан зийнатланган бўлса, иншааллоҳ бу одоблари самараларидан дунёда ҳам, охирада ҳам баҳраманд бўладиган саодатманд бандога айланади.

Йа Аллоҳ, бизларни дуо қилиш бахтига муваффақ қилгин, унда бардавом қилгин, ҳеч қачон бу бахтдан айирма...

Аллоҳ таолога ҳамду санолар, пайғамбаримиз Муҳаммад мустафога салавот ва саломлар бўлсин.

Абдулқодир Абдур Раҳим